

Modern Romandan Geleneksel Romana Dönüş: Alfred Döblin'in *Acımak Yok* Başlıklı Romanında Büyük Şehir ve Çağa Genel Bir Bakış

Bekir Zengin , Sivas

 <https://doi.org/10.37583/diyalog.1217571>

Öz

1800'lü yıllar sanayileşmenin hızlandığı ve toplumsal yapının büyük değişiklikler gösterdiği bir yüzyıl olmuştur. Köylerden kentlere göçün hızlandığı bu yıllar, burjuvazinin sermaye ve ekonomide söz sahibi olmaya çalıştığı yıllardır. Aynı zamanda giderek büyüyen işçi ve proleterya haklar konusunda da etkili olmak istiyordu. Bir taraftan sınıf çatışmaları, diğer taraftan şehir yaşamının daha karmaşık olması büyük şehir, romancıların da dikkatini çekmiş, bu türde önemli eserler ortaya konmuştur. Ülkemizde daha çok *Berlin Alexander Meydanı* romanıyla tanınan Alfred Döblin, bu romanda uygulamış olduğu teknikler ile Alman Edebiyatında modern romanın öncüsü olarak tanınır. Döblin, 1929 yılında yazmış olduğu bu eserinde, iç monolog, montaj, sinema üslubu gibi yeni teknikler kullanırken, 1935 yılında yazmış olduğu, Türkçeye *Acımak Yok* başlığıyla çevrilen *Pardon wird nicht gegeben* başlıklı romanında ise, geleneksel romana geri döner ve *Berlin Alexanderplatz* romanındaki yeniliklerden bir iz görülmez. Otobiyografik özellikler de gösteren bu eserde, olaylar kronolojik bir sıra ile verilirken, çok nadir olarak geri dönüşler görülür. Berlin Alexander romanıyla kıyaslandığında, çok fazla yankı uyandırmayan eser, gerçekçi anlatımıyla daha çok Marksist edebiyat eleştirmenleri tarafından çok başarılı bir roman olarak kabul edilmiştir. Bu çalışmada, Döblin'in *Pardon wird nicht gegeben* romanının geçtiği tarihsel arka plana kısaca değinerek, biçim ve içerik olarak incelemek istiyoruz.

Anahtar Sözcükler: *Acımak Yok, Alfred Döblin, metropol, realizm, modern roman.*

Abstract

A Return from the Modern Novel to the Traditional Novel: An Overview of the Metropolis and the Era in Alfred Döblin's 'Pardon wird nicht gegeben'

The 1800s was a century that saw the development of industrialization and changes in social structure. In those years, immigration from the countryside to the cities increased and the bourgeoisie tried to become prominent regarding the capital and have control of the economy. Besides, the laboring class and proletarians wanted to have rights. Owing to, on the one hand, the conflicts caused by the class distinctions, on the other hand the complexity of city life, the metropolis attracted the attention of the novelists; and thus, they produced great works in this genre. Alfred Döblin, famous for his novel *Berlin Alexander Square*, in our country, is known as the pioneer of the modern novel in German Literature due to the techniques he employed in this novel. While Döblin used such new techniques as interior monologue, montage and cinematic techniques in *Berlin Alexander Square* written in 1929, he seems to have returned to the ways of story-telling of the traditional novel in *Pardon wird nicht gegeben*, which he wrote in 1935 and has been

translated into Turkish with the title *Acımak Yok* meaning No Pity. Thus, no traces of the innovations employed in *Berlin Alexander Square* are not seen in this novel. In *Pardon wird nicht gegeben*, there are also autobiographical elements, the incidents are given in a chronological order, and flashbacks are rarely seen. Compared to *Berlin Alexander Square*, *Pardon wird nicht gegeben*, which did not create many repercussions, was accepted as a very successful novel by the Marxist literary critic due to its realistic style. This study aims to analyze *Pardon wird nicht gegeben* in terms of its formal and thematic aspects by briefly touching on its historical background.

Keywords: *Pardon wird nicht gegeben, Alfred Döblin, metropolis, realism, modern roman.*

EXTENDED ABSTRACT

By the 1920s, Berlin, whose population reached 4 million as a result of the immigration from villages to the city, became the center of industrialization and economy. The strengthening of capitalism also negatively affected the class inequality, and class distinction increased. Berlin was also affected by the crisis experienced throughout the world in 1924 and later, and the worsening of living conditions increased the friction between the rightists and the leftists. While the obedient working class having a job to work took sides with the capitalists, the proletariat and their supporters, the Labor Party, wanted to claim their rights by creating conflict and brute force. This development of capitalism, conflicts and life in the metropolis also attracted the attention of novelists and became the subject matter of many novels.

Alfred Döblin (1878-1957) is considered one of the pioneers of the modern novel, with the techniques he applied in *Berlin Alexander Square*. In this big city novel, published in 1929, Döblin reflects the chaos of the metropolis via the cinematic and montage technique benefiting from songs, newspaper articles, speeches, and some books. Döblin also dispensed with the narrator who is traditionally supposed to transmit things from the hero to the reader by employing some formal devices such as the interior monologue. The chaos of the modern metropolis and its adverse effects on human life change the fate of the hero who promises to be good, as in the case of the main character in *Berlin Alexander Square*. After Alfred Döblin left Germany in 1933, he first went to Switzerland and then to Paris. He gave the good tidings of new work during his exile in Paris. This novel is *Pardon wird nicht gegeben*. Döblin said that this novel would be a big city novel, too and a family chronology. In this novel, Döblin put aside the stylistic devices of the modern novel and returned to the traditional ways of narrative in the traditional novel. In this novel, Döblin used his natural life experiences; thus, the novel bears deep traces of Döblin's life. It tells the story of a widow immigrating from the town to Berlin with her three children and of her struggle against the life in Berlin. In the work, which consists of three main chapters bearing such titles as "Poverty", "Ascent" and "Crisis" successively and their sub-parts, the reader is told the struggle for survival of the family who settles in Berlin and tries to hold on. The novel also deals with city life in Berlin and the impacts of the rising capitalism, class distinction and the conflict between the rightists and leftists on people.

Paul, whom Karl, the protagonist, met, is a member of one of these groups and he includes Karl in the group. Karl feels he belongs to this group and has found the most appropriate class. However, Karl is having difficulty making decisions due to his mother's influence on him breaking away from the group when he starts working in his uncle's factory.

The second part of the novel describes how Karl rose at work. Marrying his uncle's daughter, Karl becomes estranged from the working class he once belonged to, while rising to the boss position. In "Crisis", the last part of the novel, the author deals with the crisis to which the whole world was exposed and its consequences along with the incidents that happen in Karl's life. Karl is affected by the crisis; eventually, his marriage is over, and he feels the desire to act with the working class that has been ingrained in him since childhood. This situation is also his end; Karl, caught between the police and the demonstrators, suffers from the consequences of not being able to make his own decisions for the rest of his life. When he changes his mind in the middle of the events and runs in the wrong direction, the bullets hit him, and he dies there. His mother leaves Berlin with the pain of losing her son in the big city.

Döblin preferred the traditional narrative style in *Pardon wird nicht gegeben*. In the narrative, the events are narrated according to the order of their occurrence, i.e., a linear plot structure has been employed; and the employment of sometimes short sentences and sometimes a trivial style takes the reader's attention. The stylistic tools of the modern novel are not seen in this work. This is due to Döblin's political attitude. Döblin, who wants to be the voice of the working class, seems to have been under the influence of Naturalism and narrates the stories in a plain and straightforward realistic style.

After briefly giving the general panorama of the age, this study aims to indicate the autobiographical elements emerging in the work using the references from the novel. The story of how this novel emerged would also be touched upon. In the study it will also be discussed why Döblin turned to the traditional novel forms in *Pardon wird nicht gegeben* utilizing analyzing the narrative style of the novel and the reflection of the political events in the novel.

Giriş

19. yüzyılın başlarından itibaren hızlanan teknik alandaki gelişmeler, insan ve toplum hayatını köklü bir değişime uğrattırırken, sosyal bilimler alanında ve özellikle felsefedeki gelişmeler, özgürlük, birey, toplum gibi kavramlara yeni boyutlar getirmekteydi. Şehirlerin gelişimi de bu gelişmelere paralel olarak hız kazanmış, oluşan yeni şehirli sınıfı, ekonomik anlamdaki gelişmesini güç olarak da kullanmaya başlamıştı. Sanayi ve makineleşme, köyden kente göç gibi etmenlerle proletaryanın hakları üzerine yoğun tartışmalar, ayaklanmalar döneme damgasını vurmaktaydı. Oluşan büyük kentlerdeki yaşam biçimi eskisi ile kıyaslanamaz derecede hızlı, karmaşık olduğu kadar, kırsal kesimdeki ilişkilerle kıyaslandığında insancılıktan uzak bir görünüm sergiliyordu.

Bütün bu değişim ve gelişmelerin edebiyata da yansımaları kaçınılmazdır. Belli bir kalıba oturtulamayan roman, çağın gelişimine ayak uydurmakta ve her akımın eğilimlerini veya başat konularını aktarmada önemli bir tür olarak gelişimini sürdürmekteydi. Çağın değişimine paralel olarak ortaya çıkan büyük şehir romanlarından en önemlilerinden biri Dos Passos'un *Manhattan Transfer'i* ise, diğeri de Alfred Döblin'in *Berlin Aleksander Meydanı*'dır. Alfred Döblin, 1929 yılında yayınlamış olduğu *Berlin Aleksander Meydanı* romanıyla dünya çapında bir üne kavuşur. Yazar bu romanında, 20. yüzyılın başlarında, değişimi hızlanan toplumsal yapının en büyük tezahürlerinden biri olan büyük şehir yaşamını ele alır. Değişen toplumsal yapı ile birlikte toplumun değerleri konusuna da dikkat çekilen bu eserde, insanın iyi insan olarak kalmasının mümkün olamayacağı büyük şehir örneğinde anlatılır. İçerikten çok kullanılan teknikler açısından daha çok dikkat çeken roman, iç monolog, montaj tekniği, sinema üslubu gibi tekniklerle modern romanın ve büyük şehir romanının en önemli örneklerinden biri olur.

Nazilerin iktidara gelmesiyle Almanya'yı terk etmek zorunda kalan yazarlar arasında Alfred Döblin de vardır. Döblin, anlatım tekniği bakımından öncü sayılan romanı *Berlin Aleksander Meydanı*'ndan sonra, sürgünde yeni bir büyük şehir romanı yazmaya girişir. 1935'te yayınlanan *Acımak Yok* (Pardon wird nicht gegeben) romanında *Berlin Aleksander Meydanı*'ndan farklı olarak geleneksel anlatım tarzını tercih eden Döblin, kendi hayatına da göndermeler yapar. Romanda olaylar tarihsel bir sırayla aktarılır. Yayınlandığı dönemde modern romandan geleneksel romana dönüş farklı tepkilerle karşılanmış, konu bakımından *Berlin Aleksander Meydanına* yakın ve mekân olarak da Berlin'i seçen bu roman tereddütlerle karşılanır. Eser işçi hareketini yansıtmamasından dolayı bilhassa sosyalistler tarafından çok başarılı bulunur. Döblin'in bu eserinde başkahraman Karl'ın kaderi anlatılırken, aynı zamanda Almanya'nın 1870'lerden 1933'e uzanan tarihi de toplumsal olaylarla yansıtılır. Bu yüzden eser kısmen otobiyografik öğelere değinerek, tarihsel-sosyolojik bir metotla incelenecektir. Bunun için çağın ve Berlin'in genel görünümüne bir göz atmak yerinde olacaktır.

Çağa Genel Bir Bakış, Berlin ve Büyük Şehir Sosyolojisi

1830’lu yıllardan sonra hızlanan teknik gelişmeler, daha büyük işletmeleri ortaya çıkarmış ve liberal ekonomi ile sürekli gelişen işveren sınıfı daha geniş haklara ve güce sahip olmuştur. Bu aynı zamanda kısıtlı imkânlarla sahip ve sosyal güvenceden mahrum işçi sınıfının büyümesi anlamına geliyordu. Almanya’da burjuvazinin güçlenmesi, Fransa zaferi ile daha da hızlanmış ve artan üretimle birlikte parlak, ihtişamlı bir döneme girilmişti. Ancak bu ihtişam, sadece burjuva sınıfı için geçerliydi ve işçi sınıfının durumu giderek daha da kötüleşiyordu (bkz. Zettl 2009: 55-58). Her ne kadar Almanya sömürge edinmede geç davranırsa da, Avrupa ile birlikte, Almanya da gelişen ekonomik güç olmuş ve zenginlik hiç olmadığı kadar artmıştır. Birinci Dünya Savaşı patlak vermeden bir yıl önce Almanya, Amerika’dan sonra en büyük ekonomik güç olmuştu (bkz. Schulz 2006: 135). Ancak 1900’lerin başında bütün dünyada yaşanan ekonomik krizler zamanla Almanya’yı da etkilemiş ve Birinci Dünya Savaşı’nın kaybedilmesinin ardından büyük bir ekonomik çöküntü yaşanmış, birçok fabrika ve işyeri kapanmıştı. Bu işçi ve köylü sınıfının yaşamını daha da olumsuz etkilemiştir. 1929’da işsiz sayısı 6 milyonu geçmişti (bkz. Zettl 2009: 67).

Almanya’da şartlar böyle iken, Döblin’in her iki büyük şehir romanının sahnesi olan Berlin’e bir göz atmak yerinde olur. Berlin, Paris veya Londra ile kıyaslanabilecek politik ve kültürel bir merkez değildi. Berlin, Weimar Cumhuriyetinin ilanı ile geçiş döneminin merkezi olmuştur. Aslında Berlin, İmparatorluk döneminde teknolojik gelişmenin hızlandığı 1850’lerden sonra gelişime en uygun şehir olarak göze çarpar. Bu konuda Amerikan şehirleri ile kıyaslanır. Berlin’in nüfusu 1890’a gelindiğinde 1,57 milyona ulaşır (bkz. Stöckmann 2011: 24). Gelenekten yoksun, tam bir insan laboratuvarı, geleceğin metropolü olarak adlandırılır. Köyden kente göçün de etkili olduğu bu yıllar, Berlin’in tam anlamıyla metropole dönüştüğü yıllardır. Göç Berlin’de konut sıkıntısına yol açarken, şehir nüfusunun ancak onda biri devlet desteği almaktaydı (bkz. Andersson 2006: 28). Berlin nüfusunun çoğu seçimlerde komünist partiyi desteklerken, 1932’ye gelindiğinde, bu seçimlerde Nasyonal sosyalistler komünist oylarına çok yaklaşmışlardı. 1863 yılında kurulan “Genel Alman İşçileri Birliği” ile Liebknecht’in 1869 yılında kurduğu “Alman Sosyal Demokrat İşçi Partisi (SDAP), 1875 yılında birleşerek Alman Sosyal Demokrat Partisi kurulur ve çok güçlü bir parti haline gelir. Bismarck, Sosyal Demokratların büyümesini önlemek için ekonomide bir dizi iyileştirme reformları yapsa da, Sosyal Demokratların gelişmesine engel olamaz. 1878 yılında çıkartılan Sosyalist Yasa (Sozialistengesetz) ile Alman solu vatan haini ilan edilmiştir. Bu yasa, Bismarck’ın görevi 1890’da bırakmasından sonra, yürürlükten kaldırılmıştır. SPD 1912 seçimlerinde %35’lik bir oy oranı ile en çok oy oranına erişmiştir. 1918 yılında ise Liebknecht ve Rosa Luxemburg arkadaşlarıyla birlikte, SPD’yi işçilere ihanetle suçlayarak, daha önce parti içinde kurdukları Spartaküs hareketinin üyeleri ile partiden ayrılarak Komünist Partiyi kurmuşlardır (bkz. Yılmaz 2011: 76ff.). Radikal sağ ve radikal solun çıkardığı huzursuzluklar, ayaklanma girişimleri bu yıllara damgasını vuran diğer olaylardır. Liebknecht, 1919’da Berlin hayvanat bahçesinde öldürülür (bkz. Albrecht, K-B 2022). Komünist hareket ile Nasyonal sosyalistlerin mücadeleleri daha sonraki yıllarda da devam etmiş, 1933 yılındaki

parlamento binası yangınından komünistler sorumlu tutularak, 400 komünist tutuklanmış, komünist partisi de yasaklanmıştır (bkz. Mau/Krausnick 1960: 25). 1920'lere gelindiğinde kısa süren bir parlak dönemden sonra, devrim girişimleri ve enflasyon Berlin'i de etkilemiş, karışıklıkların hâkim olduğu ve köklü kültür değişimlerinin yaşandığı yıllar döneme damgasını vurmuştur. Enflasyonun en önemli nedeni, Birinci Dünya Savaşı sonrası Fransa'ya ödenecek olan tazminattır. Paranın değer kaybetmesi özellikle birikimlerini kaybeden orta sınıf için bir yıkım olmuştur. Bu yıllar aynı zamanda demokrasi lehine ve aleyhine yoğun tartışmaların yaşandığı yıllardır (bkz. Andersson 2006: 29-30).

Döneme damga vuran en büyük özellikler, yukarıdaki paragrafta da görüldüğü gibi kapitalizmin, emperyalizmin yükselişi, savaşlar ve toplumsal hareketlerdir. Kapitalizmin etkinliğinin artması büyük şehir yaşamını da etkilemiştir. Metropolün sosyolojisi üzerine yazılarıyla öne çıkan sosyolog Georg Simmel, büyük şehir hayatının en büyük problemlerinden biri olarak, bireyin "kendi varoluşunun özerklik ve bireyselliğini korumak" olduğu görüşünden hareketle, büyük şehirde iş bölümünün insanları birbirine bağımlı kılan zorunluluktan bahseder. Simmel, "Gerçeklik ve değer bizim tasarım gücümüzden dünyaya ilişkin imgeler üretmeye yarayan birbirine karşı özgül kategorilerdir" (bkz. Simmel 2011: 3) der. Yani insan buluşu olan para ve üretilen gerçeklik tüm toplumun yaşamını belirleyen birincil faktörlere dönüşür. Simmel, büyük şehirdeki uyarıların çeşitliliği karşısında bireyde "sinirsel uyarıların yoğunlaşmasının" taşra yaşamından farklı bir tepki ve davranış ortaya çıkardığını vurgular. Kesintisiz ve düzenli alışkanlıkların daha az bilinç gerektirdiği kasaba hayatına karşılık, büyük şehir hayatı, temposu ve farklılığı ile bireyde daha çok bilinçli olmayı gerektirir. Yüksek bilinç ve düşünsellik, metropol hayatının karmaşasına karşı en iyi karşı koyma biçimidir. Ancak metropol hayatı aynı zamanda her şeyin ticari anlam taşıdığı bir yerdir. Her şey para ile ölçülür. Simmel, büyük şehirlerin para ekonomisinin merkezi olduğunu söyler. Burada her şey "kaç para?" sorusuna indirgenir (bkz. Simmel 2009: 319). Modern büyük şehir insanları arasındaki ilişkide araç paradır. Bu ilişki tarzından hareketle Simmel, kır yaşamındaki insan değeri ile şehir yaşamındaki insanın değerini kıyaslayarak, metropol insanının sadece sayıya indirgenerek, "kendi başlarına bir önemi olmayan, yalnızca nesnel olarak ölçülebilen kazanımları ilgiye değer olan bir unsur gibi ele" alındığını saptar (bkz. Simmel 2011: 319). Metropolde müşteri, alıcı ve satıcı vardır. Para ekonomisinin ortaya çıkardığı şey, hesap, yani matematik ile sabitleme eğilimi nitel değerleri nicel değerlere indirgeyen bir faktördür. Her şeyin paraya indirgenmesinden başka, şehirdeki karmaşa insanların kasabadaki gibi birbiriyle tanışmıyor olması başka bir psikolojik durumu ortaya çıkarır. Bu güven sorunudur. İnsanlar kendilerini bilmedikleri, tanımadıkları kalabalıklara karşı korumak zorunda hisseder ve davranışlarını ona göre ayarlarlar. Simmel buna ihtiyat adını verir. Bu yüzden de komşularımızı bile tanıyamadığımızı söyleyen Simmel, bunun da metropol insanını kasabalılar gözünde soğuk ve kalpsiz gösterdiğini ifade eder (2011: 322).

Kısaca çizmeye çalıştığımız çağın genel görünüşü ve Simmel'in büyük şehir hakkındaki görüşleri bize bilimsel ilerleme ile ahlâki düşüşün ters orantılı olduğunu söyleyen Rousseau'yu hatırlatmaktadır. Rousseau,

Bilimlerin ve sanatların gelişmesi ahlâkın düzelmesine mi, bozulmasına mı yardım etmiştir? İşte incelenecek sorun. Bu konuda ben hangi tarafı tutacağım? Hiçbir şey bilmeyen ve bilmediğinden utanmayan bir adama yaraşan tarafı baylar! (bkz. Rousseau 2011: 3)

diye başladığı eserinde, bilim ve sanatın ahlâki çöküş üzerindeki rollerini gösterir. Yukarıda çağın genel özelliklerinden ve büyükşehrin insanları kendi doğalarından çıkarıp, dönüştürdüğünden bahsetmiştik. Bilim ve sanayinin gelişimiyle birlikte bu dönüşüm süreci hızlanmış, insanlar kırsal kesimdeki karakterlerinden koparak, büyükşehrin anonim ve kaderleri başkalarına bağlı figürlere dönüşmüşlerdir.

Eserin Ortaya Çıkış Öyküsü ve Otobiyografik Özellikler

Alfred Döblin 1878 yılında Stettin’de doğar, 1888’de babası aileyi terk eder. Aynı yıl anne Döblin, beş çocuğu ile akrabalarının yaşadığı Berlin’e taşınır. Bu yıllar hakkında Döblin şunları söyler:

1888’de Stettin’i terk ettik ve fakir, annemin kardeşlerinin yardımına muhtaç bir şekilde Berlin’e yerleştik. 1888 hakkındaki anılarım, Berlin’e gidiş, değersiz bir varlık olarak yaşamımız, bunu izleyen yıllarda yoksulluğumuz bugüne kadar beni hiç terk etmedi. Böyle büyüdüm. Bunu yurdum yaşattı. İçimde yoksullar sınıfına ait olduğumuz kaldı. Bu bütün tarzımı belirledi. Bu halka, bu ulusa aittim: yoksullara. [...]². (Mayer 1981: 49)

Bu yıllar daha aşağıda göstereceğimiz gibi, eserde karşımıza çıkan otobiyografik öğelerin başında gelir. Döblin’in burada ele aldığımız romanı *Acımak Yok’ta* da, babaları ölmüş, tüm varlığını kaybetmiş ve borç batağındaki bir ailenin Berlin’e seyahati ile başlar. Anne ve üç çocuğu Berlin’e giderler ve Döblin’in yukarıdaki alıntıda söylediği gibi, romanda da tek akraba olan dayısının bulduğu karanlık bir daireye yerleşirler. Döblin yukarıdaki alıntıda “aushalten” fiilini kullanır. Bu fiilin “insanları kendine bağımlı kılacak şekilde giderlerini karşılamak” gibi bir anlamı vardır. Roman kahramanı Karl’ın dayısı da aileye aynı şekilde davranır. Keza kız kardeşinin ölümü de, farklı bir şekilde de olsa otobiyografik bir yansıma olarak eserde kendine yer bulur.

Tıp eğitimini başarıyla tamamlayan Döblin, 1911’de Berlin’e yerleşir. Nazilerin iktidara gelmesinden sonra, Yahudi kimliğinden dolayı ülkeyi terk etmek zorunda kalır. Önce Zürich, ardından Paris yıllarından sonra Amerika’ya gider. Burada ele aldığımız eseri *Acımak Yok* Paris yıllarının bir ürünüdür ve 1935’te yayınlanır. Paris’te bulunduğu süre içerisinde, yeni bir büyük şehir romanı yazdığını belirten Döblin, bu romanını “küçük bir Berlin romanı” ve “otobiyografik izler taşıyan bir aile tarihi” olarak adlandırır (bkz. Prangel 1987: 85). Diğer taraftan Döblin bu yeni romanın, daha önce büyük başarı sağlamış olan *Berlin Alexander Meydanı*’nın doğrudan bir devamı ve konunun yine Berlin olacağını söyler (bkz. Dollinger 1994: 27).

Yukarıdaki alıntıda bahsi geçtiği gibi, Döblin, kendisinin fakir insanlar grubuna ait olduğunu söyler. Onun bu görüşü edebiyat görüşünü de derinden etkiler. Döblin, bu yıllarda Arno Holz’un gerçekçiliğinden etkilenmiş görünmektedir. Arno Holz 1891

² Orijinalinden yazar tarafından çevrilmiştir.

yılında yazmış olduğu Natüralizmin manifestosu sayılabilecek *Die Kunst. Ihr Wesen und ihre Gesetze* (Sanat. Doğası ve Yasaları) başlıklı yazısında, Auguste Comte (1798-1857), Mill, Taine ve Spencer'e övgüler yağdırır. Bilimsel bilgi olmaksızın bir şey olamayacaklarını söyleyen Holz, özellikle sosyoloji bilimine hayrandır. Edebiyat eserlerinin de bilimden izler taşıması gerektiğini savunan Holz, toplumun yasalarının ortaya konmasıyla toplumsal değişimin mümkün olabileceğini savunur ve insanlığı kölelikten efendiliğe götürecektir iradenin bu olduğunu söyler (Holz 1962: 202). Döblin de bu görüşe paralel bir görüş ileri sürer. Döblin'e göre, edebiyat halka aittir ve onların sorunlarını dile getirmelidir. Bu yüzden edebiyat ile halk arasında organik-işlevsel bir bağ kurulmalıdır ki, bu da eğitim seviyesinin yükseltilmesi ile ilişkili bir konudur. Döblin, Natüralizm hakkında konuşurken, Natüralizmin proletarya edebiyatının neden sürdürülemediğini sorar. Döblin kendi sorusuna cevap verirken, eğitimdeki tekelden bahseder. Edebiyatın sadece yüzde on veya yirmilik bir kesim için yazıldığını belirten Döblin, halkın yüzde sekseninin edebiyat eserlerine yabancı olduklarını söyler. Nietzsche'nin "ruhban sınıfının, halkın üzerinden uçan turna sürüsü" olduğu şeklindeki sözüne gönderme yaparak, bunun edebiyat için de geçerli olduğunu söyler (bkz. Mayer 1981: 67). Döblin'in bu yaklaşımı ve özellikle burada ele aldığımız eserinde yapmaya çalıştığı işçi sınıfının yanında yer alma çabaları onu sosyalist edebiyata yaklaştırır. Schoeller bu konuda şunları söyler: (Döblin), [...] Heinrich Mann ile birlikte sol burjuva edebiyatının bir temsilcisidir; Weimar kültürünün belirleyici figürü olarak, Thomas Mann'a eşit ve onun karşıtı olarak" (bkz. Hamann 2011: 69).

Eserlerde psikolojiye de yer verilmesini eleştiren Döblin, eserlerde psikolojinin yer almasını şu sözlerle eleştirir: "Psikoloji amatör bir tahminde bulunma, skolastik bir gevezelik, kuruntudan ibaret bir laf kalabalığı, ıskalanmış, ikiyüzlü bir şiirdir" (bkz. Döblin 1915: 3).

Döblin *Acımak Yok* romanını bu görüşler doğrultusunda yazmıştır dersek yanlış olmaz. Öncelikle, yukarıda değindiğimiz gibi, *Berlin Alexander Meydanı*'nın devamı olacak şekilde planlanan bu roman, ondan birçok yönüyle ayrılır. Bu romanda teknik olarak modern roman kategorisinde yer alan *Berlin Aleksander Meydanı*'ndaki üslup araçları terkedilmiş, yerine geleneksel romana özgü kronolojik bir anlatım seçilmiştir. Eser olayların oluş sırasıyla baştan sona doğru birinci bölüm "Fakirlik", ikinci bölüm "Yükseliş" üçüncü bölüm "Kriz" alt başlığında üç bölümden oluşur. Bölümler arasındaki zaman aralıkları da "15 sene sonra" gibi ara başlıklarla gösterilir. Eserde, çok nadir olarak geriye dönüş vardır, ancak bunlar da kahramanın ağzından geçmişi hatırlatmak amacıyla söylenen sözlerdir. İç monolog veya bilinç akışı tekniği de kullanılmaz. Sinema üslubu veya reklam sloganları da bu eserde yer almaz. Modern romanın araçlarından biri olan iç monolog, kahramanın aklından geçenleri okuyucuya aktarırken, anlatıcılığı da bir bakıma devre dışı bırakır ve okuyucunun olaylara daha çok nüfuz etmesini sağlar ve gelecekte bazı şeyleri sezdirme veya geriye dönerek şimdiki zaman ile geçmiş zamanda olup bitenleri şimdiye taşıma imkânı verir. Ancak Döblin bu eserde iç monolog tekniğini kullanmaz. Tanrısal anlatıcı olup biteni ve kahramanın aklından geçenleri okuyucuya doğrudan aktarırken, bazı yerlerde kişisel anlatıma geçilir ve konuşmalar kısmen doğrudan verilir. Kahraman açısından bakılınca, daha basit kurgulanan geleneksel roman

kahramanı daha olumlu özelliklere sahip ve okuyucunun kahramanla özdeşleşebileceği ahlâki değerler taşır. Modern roman kahramanı ise daha sıradan biri ve daha karmaşık bir iç dünyaya sahiptir. Neredeyse negatif olarak adlandırılabilir özelliklerinden dolayı, okuyucunun özdeşleşmek isteyebileceği bir kahraman değildir. *Acımak Yok*'da, ana kahraman Karl, daha çok annesi tarafından yönlendirilen, kendi eğilimlerini bastırarak, toplumun kabul ettiği gibi olmak için kendinden vazgeçen biridir. Zengin olma yolunda fırsatları değerlendirmesi için annesi tarafından yönlendirilen Karl, eser boyunca kendi kararını vermekte zorlanır. Somut ve basit bir hedefi olan Karl'ı geleneksel roman kahramanından farklı kılan tek nokta, kendi içinde uyumlu bir hayat sürememesidir. Ancak içindeki bu çelişki, annesinin veya toplumun idealleri ile devamlı bastırılır.

Döblin'in neden geleneksel romana dönmüş olduğu sorusu cevapsız bir sorudur. Kanımızca Döblin, yukarıda bahsettiğimiz görüşlerinden dolayı, işçi sınıfına yönelik ve halkın malı olacak bir tarzda edebiyat eseri yazmak istemiş olabilir. Döblin'in halk ile edebiyat arasındaki kopukluğun eğitimden kaynaklandığı düşüncesi göz önünde tutulursa, psikolojik derinliği olmayan karakterlerle, olay örgüsü daha basit, anlaşılması daha kolay bir roman yazdığını söyleyebiliriz. Diğer taraftan Döblin, eserinde her şeyi bilen, okuyucuyu yönlendiren tanrısal anlatıcı seçimiyle, *Über Roman und Prosa* başlıklı yazısında belirttiği “yazar ortadan çekilmeli [...] yazar susabilmeli” (Döblin 1985) gibi görüşlerine de ters düşmektedir. Reinhard Jirgl, Döblin'in bu tür birbiriyle çelişen açıklamalarına işaret ederek, bunun amacının ve faydasının ne olduğunu sorgular. Jirgl, bu durumu Natürallizm üzerinden açıklamaya çalışır. Natürallizmin gerçekçilik tutkunluğu, diğer taraftan gerçeklere dayalı fantezi Döblin'in kendi koyduğu kuralları, sınırları aşmasının nedenidir. Anlatan ben'in sınırsız güce sahip olması ama toplum karşısındaki sorumluluğu Döblin'in düşüştüğü düalizmin ana çekirdeklerini oluşturmaktadır (bkz. Jirgl 2017: 235).

Eser ilk bölümü ile otobiyografik roman izlenimi uyandırır da, daha sonra çağa damga vuran olayların daha çok yer almasıyla tarihsel kurguya dönüşür. Bir yandan eserin ana kahramanı Karl'ın hikâyesi anlatılırken, diğer taraftan, Berlin'de yaşanan işçi olayları, gruplar arasındaki mücadeleler kısa kesitler halinde aktarılır. Bu haliyle eser, bir bakıma çağ romanı olma iddiası taşır.

Roman Konusu ve Genel Değerlendirme

Roman üç bölümden oluşur ve her bölümün içerisinde alt bölümler vardır. Her alt bölümün, o bölümde olanları özetleyen bir başlığı vardır. “Fakirlik” başlıklı ilk ana bölüm, köyden kente gelişi ve kentte karşılaşılan zorlukları anlatır. Köyden başlayan tren yolculuğu, Berlin'in kenar mahallelerinin birinde bulunan karanlık, küçük bir dairede biter. Ölen kocasının ardından her şeyini kaybeden anne, sahip olduğu birkaç şeyi de satıp, kendilerine en az beş altı ay yetmesini planladığı bir parayla geçinmeyi düşünürken, diğer taraftan alacaklılar dediği kişilere daha yüksek meblağdaki borcu nasıl ödeyeceğini düşünür. Köyde yaşarlarken, kocasının “kendime başka yol çizerim” tehdidiyle bütün parasını kocasına kaptırmış, kocası genişlettiği çiftlik topraklarıyla ilgilenmemiş,

eğlenceye düşmüştür. Burada “kendime başka yol çizerim” cümlesi, Alfred Döblin’in ailesini bırakıp, Henriette Zander ile birlikte Amerika’ya giden babasını hatırlatmaktadır.

Ailesiyle Berlin’de karanlık bir odaya yerleşen anne, geçim sıkıntısı çekeceğini düşündüğü için, küçük kızı Marie’yi çocukları olmayan kardeşine bırakır. Marie ilerde hastalanacak ve ölecektir. Berlin, Döblin’in kızkardeşi Meta için de mezar olmuştur. Ancak Meta hastalık sonucu değil, toplumsal olaylarda hayatını kaybeder (bkz. Prangel 1987: 13).

Birinci bölüm ağırlıklı olarak, büyükşehirin katı kurallarını ve Karl’ın iş bulma mücadelesini aktarır. Anne, devamlı olarak büyükşehirin acımasızlığını vurgularken, hayatta kalma konusunda ümitsizliğe kapılmaması gerektiğini de Karl’a anlatır. Alacaklılara durumlarını anlatırken, onların bu duruma nasıl sağır kaldıklarını ve kendilerini ne gözle gördüklerini Karl’a şöyle söyler: “Onlar için senin et ve kemikten farkın yoktur, üzerine saldırıp parça parça kemirirler” (Döblin 2019: 20). Bu acımasızlık toplumun genelinde olan bir tutumdur ve mesleğe göre de değişmez. Döblin, hemen hemen bütün eserlerinde dine yönelik eleştirilerini dile getirir. Bu eserde de din ve din adamları acımasız gruba örnek olarak bu eleştiriden nasiplerini alırlar:

İnsanların katillerden farkı yok. Bunu böyle bil Karl! Kilisedeki papazın anlattıklarının tek kelimesi bile gerçek değil! Parasını alıyor ve konuşup duruyor. Ağzından çıkan sözler evine ekmek getirmek isteyeninin yararına değil. Masasının üzeri yemeklerle dolu. ‘Kilise boşalır boşalmaz kapısını kilitleyip masaya oturuyor. (Döblin 2019: 21)

Karl bir taraftan iş ararken, bir taraftan da Berlin’i tanımaya çalışır. Gezerken önünden geçerken gördüğü pastanenin vitrinindeki pastaları yiyen kişileri düşünür. Bir tarafta lüks mağazalar, diğer tarafta yerleri süpüren temizlik işçileri Karl için bu zıtlığın ilk örnekleridir. Gördüğü büyük anıtları da yakından inceleyen Karl, müzede gördüğü tabloda yenilen kumandanın durumu ile zafer kazanmış komutanın gördüğü ilgiyi gözünde canlandırır. Bu bir bakıma Karl için kaybedişin ve zafer kazanmanın bir metaforudur. Gezdiği yerleri annesine anlatırken, annesinin yine konuyu hayatta kalmaya getirerek, sanatın ve sanatçıların da kendisine bir katkısı olmadığını vurgular. Bu cümleler, Döblin’in hayattan kopuk sanata yönelttiği eleştirilerden biridir. Burada sanatçıların da halktan kopuk olduğu, halka bir şey vermedikleri şu cümlelerle verilir:

[...] Devam et yemeğine, Karl. Ben senin önüne çorbanı hep koyacağım. Onlarsa sana sadece güzel şeyler söyleyecekler, tablolarını gösterecekler. [...] Sana biraz ekmek vermelerini söyle, işte o zaman görürsün tepkilerini! (Döblin 2019: 33)

Devamlı olarak hayatta kalmak için, yılmamak gerektiğini, hayatta yalnız olduklarını telkin eden anne, bir gece gazı açarak intihara kalkışır, ancak zamanında gelen yardımla hayatta kalır.

Birinci bölümde, Karl için en önemli gelişme, Paul adındaki bir gençle tanışmasıdır. Paul ona nerde nasıl iş bulabileceğini öğretir ve arkadaşlıklarının gelişmesinden sonra grubu ile tanıştır. Paul, bir yeraltı örgütü içindedir ve zaman zaman eylemler de yapmaktadırlar. Burada kendi sınıfından insanlarla tanışan Karl, gruba kabul edilir ve grup hayatında önemli bir yer tutar. Annesi de zaman içerisinde değişir ve büyük şehir şartları altında hayatta kalmanın tek yolunun borcunu ödememek olduğunu

kabullenir ve borçlarını ödemeyeceğini, arkalarından istediklerini söyleyebileceklerini oğluna açıklar (Döblin 2019: 54). Bu kırsal kesimden gelen ve ahlâk konusunda daha hassas olan birinin dönüşümünü simgelemektedir.

Karl'ın hikâyesinin yanı sıra Berlin'deki atmosfer her bir bölümde ifadesini bulur. O günlere yön veren önemli olaylardan biri de, Berlin'deki suikastlardır. Zamanı hızlandırarak (Zeitraffung) yapılan anlatımla, Berlin'in zafer kazanan kral ile birlikte nasıl geliştiği anlatılır. Bu muhtemelen 1871'de kral olan I. Wilhelm ve onun dönemindeki gelişmelerdir. Berlin'in nüfusunun 800 bini bulduğu bu yıllarda (ki 20 yıl içinde 1,5 milyonu geçecektir), sanayileşme de hızlanmış, ortaya çıkan işçi sınıfı bir takım haklar talep etmeye başlamıştır. Bu durum eserde zenginler ile fakirler arasında giderek açılan farkın yarattığı atmosfer aracılığıyla aktarılır. İşçi partisinin eylemleri ve hükümete karşı girişimleri yine hızlandırılmış bir şekilde aktarılır. Kentteki bir zengine yapılan suikast, olayın doruk noktasıdır. Bu olaylar olup biterken, Karl, Paul ile arkadaşlığını ilerletmiş, onun gizli örgütündeki arkadaşları ile de tanışmıştır. Ancak Karl, ailesine bağlı biri olarak böyle bir oluşumda yer almakta tereddüt eder. Paul'un onu ikna etmek için kullandığı şu cümleler, Karl'ın kendisini bulmasında yardımcı olmaya yönelik cümlelerdir:

Hangi sınıfın insanı olduğunu ve düşmanın kimler olduğunu bilmelisin! Düşmanlarınla savaşmak zorundasın! Bu savaşı kazanmak için hangi yolu seçeceğin önemli değil. Birlikte olduğun o insanları her zaman desteklemek tabii görevin. (Döblin 2019: 109)

Karl, grubu desteklemek için, annesinin birikimini çalma girişiminde bulunur, ancak bunu yapamaz. Annesinin sözleri daha ağır basmıştır. Karl kendi sınıfını bulmuştur ama yine de bir ikilem içerisinde ve annesinin telkinleriyle, kendi yüreği arasında kalmıştır.

Eserde ikinci bölüm "Yükseliş" başlığını taşır. Bu bölümün ilk alt bölümü "On beş yıl sonra" başlığını taşır. Karl geçen bu on beş yıl içerisinde kararını vermiş, her ne kadar kalbi, proletarya için atsa da, annesinin dediklerini yapmış, karşı olduğu sınıfın tam ortasında yer alan biri olmuştur. Bölüm Karl'ın dayısının kızı ile olan şatafatlı düğün töreniyle başlar. Burada göze çarpan en önemli sahne, annesinin Karl'ı damatlık içinde görünce duygulanması ve aklından geçirdikleridir. Annenin aklından geçenler tanrısal anlatıcının sözleriyle aktarılır:

'Şimdi karşımda duran erkek benim eserim,' diye bir an düşündü. Onunla yaşamında bir yer ulaşmıştı. Bugün yaşamındaki en önemli gündü. Üzerindeki giysi siyaha kaçan bir griydi. Kızı Marie'nün ölümünün ardından dört yıl geçmesine karşın hala matem tutuyordu. Gözleri yaşlı anne, damadı, oğlu Karl'a sıkıca sarıldı. Onunla gurur duyuyordu, ne de olsa yazgısını belirlemiş, onu yönlendirmiş olan tek insandı. (Döblin 2019: 137)

Ancak yine de, Karl, Paul ve grubu unutmamış, yanlış karar verdiğini hatırladığı her zaman kendisini bir hain olarak görmüştür.

Karl, evlilikten sonra, dayısının mobilya fabrikasında çalışmaya başlamıştır. Orada işçiler arasında iken yine de kendisini gruptaki gibi iyi hissedemez. Fabrikada çalışanlar da işçilerdir ama diğerlerinden çok farklıdır:

Hepsi işçiydi, kendi hallerinde insanlar, ülkenin çıkardığı, fabrikanın işine yarayan insanlardı. Onlar da Paul'la Gustav gibi aynı dili konuşuyordu, fakat uysaldılar. Çünkü

şöyle düşünüyorlardı: İşverenin yapacak işi olmazsa bizim de işimiz olmaz. Ne deniyordu: Kapitalistler olmadı mı işçiler de olmaz! (Döblin 2019: 150)

İşveren ile uyumlu çalışan bu işçi grubu, “Stehkragenproletarier” grubuna bir göndermedir. Bu grubun en temel özelliği, “sınıf bilincinin olmaması ve dayanışma yeteneğinden yoksun” olmalarıdır (bkz. Andersson 2006: 31).

Karl’ın yükseliş dönemi anlatılırken, anlatım eğlencelik edebiyatın (trivial) özelliklerini gösterir. Anne sevgisini ve annesine olan sadakatini aktaran basit, bağlaçsız cümleler, mutluluk tasvirleri bunlara örnektir. Kaderin değiştiği anlar yine tanrısal anlatıcı tarafından verilirken, duyguları da yine anlatıcının ağzından verilir. Yükseliş bölümünün geneline hâkim olan bu anlatım tutumu, Karl’ın içine düştüğü burjuva sınıfının durumunu, lüksünü anlatmak için en uygun üslup olarak görünmektedir:

Çünkü artık büyümüştü, yaşamında bir başarıya ulaşmalıydı. Paul savaşını yitirmişti, artık yapacak bir şey yoktu. Son zamanlarda güzelleşen annesinin, o çok güzel kadının – biraz utanmıyor da değildi- yanında başarılı oğlu olarak durmak istiyordu. O günlerde kendini çok rahatsız hissetti, annesinin onu bir kenara iteceği ve yaşamda tek başına kalacağı korkusuyla iyice huzursuzlaştı. Beklenmeyen bir değişiklik geçirdi, yön değiştirdi. O artık fabrikanın en uysal, çalışkan, ciddi öğrencisi ve çırağıydı. (Döblin 2019: 162)

Ancak Karl’ın yaptığı hatayı görmesi uzun sürmez ve kendisinin oraya ait olmadığını her geçen gün görürken, eşine karşı tutumu da sadece mekanik bir ilişkiden ibaretmiş gibi görünür.

Kitabın son bölümü “Kriz” başlığını taşır. Başlıktan da anlaşılabilceği gibi, bu bölümde yükseliş dönemi sonrası çöküş, dünyadaki ekonomik krizle birleştirilerek anlatılır. Eserde her ne kadar bir tarih verilmese de, Karl’ın yaşının 40 olduğunun belirtilmesi, bu kriz döneminin muhtemelen 1924 sonrası yaşanan kriz olduğunu söyleyebiliriz. İşlerin kötüye gitmesi, inşaat sektörünün çökmesi, bütün sektörlerde bir duraksamaya girilmesi, toplumsal olayları da körüklemektedir. Artık bir sanayici olan Karl, başkanı olduğu iş adamları kulübünde, sendikaların haklarını eleştiren bir konumdadır. İş dünyasının bu krizine bir de Karl’ın evliliğindeki kriz eklenir. Eşiyle olan tartışması yaşanmış olanın ifadesi şeklinde (erlebte Rede) anlatılırken, Karl’ın yaşam tarzı, kişiliği eşi tarafından sorgulanmaktadır:

Şimdiye kadar evde böyle bir şey yaşanmamıştı. Niçin böyle konuşmuştu? Evdeki yaşam kurallarına karşı mı çıkmak istiyordu, eşi bir devrimci miydi? Uzanıp elini tuttu. O bir köle, annesinin tokadına ses çıkarmamış! Niçin dayısının, teyzesinin kucağında sürdürmedi yaşamını? (Döblin 2019: 232)

Kriz, bütün ülkeyi sararken, Karl da bundan korunaklı kalamaz ve dayısının ölümünden sonra, teyzesinin hisselerini satın alırken söz verdiği ödemeleri yapamaz duruma gelir. Bundan başka, ticari zekâsını öven bir asker emeklisinin parayı yurt dışına çıkarmasını istemesi, Karl’ın parayı alarak, yurt dışına çıkarmak yerine, kriz döneminde harcaması krizin Karl üzerindeki etkisinin doruk noktasını oluşturur. Bu arada evliliği de yıkılmaya başlar, eşinin kendisini aldattığı gerçeğini kabullenmek zorunda kalır ve eşyalarını alıp evi terk eder, kendisi de eşini aldatır ve evlilikleri geri dönülmez bir yara alır. Bu sırada devlet, ekonomik krize müdahale etmek ister ve fiyatları denetler, özel sektöre siparişler

verir, bankaları ve endüstriyi denetim altına alır. Bu, toplumda başka tartışmalara yol açar ve “Devlet kim, bu devlet kimin devleti?” (Döblin 2019: 304) sorusu sorulmaya başlar.

Eserin doruk noktalarından biri Karl’ın içinde bulunduğu sınıfı sorgulayarak, evinde oluşturduğu elit insanların evlerindeki gibi oluşturduğu koleksiyonu parçalaması ve daha sonra Paul’un Karl’ı evinde ziyaretidir. Paul, Karl’ın içinde bulunduğu durumda, kendisinin karşıtı olarak adlandırdığı Karl ile kısa bir tartışma yaşar ve vatanseverliği sorgulanır. Birkaç gün sonra Paul’e giden Karl’a yıllar önce yapamadığı seçimi hatırlatılır. Diğer taraftan Karl’ın patron sınıfında yer alması, proletaryaya, yani Karl’ın gerçekten dâhil olduğu sınıfa bir hakaret ve düşmanlık olarak değerlendirilir. Karl her ne kadar durumu açıklamaya çalışsa da veya geçmişi geçmişte bırakmak gerektiğini vurgulasa da, hainlikle suçlanmasının önüne geçemez. Bu aynı zamanda geleceğe ilişkin bir sezdirmedir: “Sayın Beyefendi, böyle konuşmayın. Belki sizin de suçunuz nedeniyle yarın veya yarından sonra asfaltlarda yatacak ölümlere anlatın bunları” (Döblin 2019: 418).

Eserin son bölümü “Sokak Savaşı” başlığını taşır ve Karl’ın sonunu anlatır. Karl yatırım amaçlı para aldığı, fakat geriye ödeyemediği kişilerce şikâyet edilir ve tutuklanma emri çıkarılır. Karl bunu hazmedemez, burada üst sınıfın nankörlüğünü ifade ederken, eser boyunca leitmotiv olarak karşımıza çıkan “acımak yok” ibaresinin de doğruluğunu görür. Annesinin “seni kemirirler” cümlesi gerçek olmaktadır:

Yıllarca yararlarına çalıştığım kişiler şimdi düşmeme göz yumuyorlar. Kendilerine saygı gösterdiklerim şimdi beni kurban edenler! Zenci görevini yaptı, artık işi bitti, gidebilir, şimdi vuruyorlar tekmeyle! (Döblin 2019: 434)

Karl’ı trajik bir son beklemektedir. Berlin’de dış mahallelerde yürüyüşler, protestolar, çatışmalar başlamıştı. Gruplar farklı yerlerde toplanarak şehir merkezine gitmeye çalışmaktadırlar. Karl, kararını verir, belinde silahla gruba katılır. Bu sırada devamlı olarak geçmişle hesaplaşır. Annesi, kardeşleri ve çocukları aklından geçerken, hiçbir zaman şimdiki kadar güvende hissetmediğini düşünür. Ancak Karl’ın düşünceleri gidip gelmektedir. Karl grup ile birlikte ilerlerken, bir an gruptan ayrılma planı da yapar. Ancak buna fırsat bulamaz. Polisin tuzağa düşürdüğü grubun içinde Karl da vardır. Karl bir an yine “bu heriflerin peşinden gitmemeliydim” diye düşünür ve anında karar değiştirerek, elindeki beyaz mendili sallayarak yanlış yöne doğru koşmaya başlar. Ancak başına ve boynuna isabet eden kurşunlar sonucu olduğu yere yıkılır. Bu sahne hem anlatıcının sesinden, hem de Karl’ın iç sesinden anlatılır. Okuyucu böylelikle olayı hem dıştan takip ederken, aynı zamanda Karl’ın aklından geçenleri italik karakterlerle belirginleştirir:

İlk ara sokağı hızla geçti. Az ötede, köşeyi geçince, akşamın loşluğunda pencereleri ışıldayan bir evi gördü. Oradalar, diye heyecanlandı. Başardım, az sonra yanlarındayım! Arkamdan ateş eden yok. Mendilimi silahımın ucuna takmalıyım... Köşedeki evin pencerelerinden bir yaylım ateşi geldi. Bir haykırış! Az ötede koşan birinin kollarını havaya savurduğunu gördü. *Bırak şimdi onu!* Elindeki silahı fırlatıp attı. Aynı anda başına sert bir şeyin çarptığını hissetti, hemen ardından da boynuna... *Siz çıldırдыңız mı?* Sol kolu havaya kalktı, başına doğru gitti, sendeledi. *Geliyorum!* Köşedeki evden gelen yeni bir yaylım ateşi kulağına isabet etti.” (Döblin 2019: 442)

Bu sokak olaylarının on gün sürdüğünü söyleyen anlatıcı, sonunda köle gibi yaşayan yığınların buna karşı çıktıklarını belirterek, işçi sınıfı için büyük bir kazanım olduğunu

sezdirir. Sokak olayları, dönemin sokak olayları ile büyük benzerlik göstermektedir. Sosyalist hareketin yayılması ve yürüyüşlerle haklarını talep etmesi, mücadeleleri Natüralist dönemdeki sosyalist hareketinin ve eylemlerinin bir yansımasıdır.

Eserin sonunda, anne eserin başlangıcında olduğu gibi yine istasyondadır, ama bu sefer büyük şehirden ayrılmak üzere orada beklemektedir. Hayatta kalan tek çocuğu Erich, büyük şehirde kalmıştır, dolayısıyla anne bütün çocuklarını orada bırakıp bitkin ve kaybeden olarak metropolden ayrılmaktadır. Tren, şehirden ayrıldıktan sonra tarlaları okuyucuya aktaran anlatıcı, o tarlaların da günü geldiğinde haklı veya haksız, suçlu veya suçsuz on binlerce kişiyi kucaklayacağını ve oralara tahta haçlar dikileceğini söylerken, mücadelenin aslında bitmediğini ve hiçbir zaman da bitmeyeceğini okuyucuya sezdirir.

Sonuç

Alfred Döblin'in *Acımak Yok* romanı, yukarıda da gösterdiğimiz gibi çok katmanlı konu ve motif yönüyle diğer romanlarından ayrılmaktadır. Ana kahraman Karl'ın hikâyesi ve onun etrafında dönen olaylarla otobiyografik öğelerden, çağ eleştirisine uzanan geniş bir konu yelpazesi görmektediriz.

Otobiyografik unsurların ağırlıkta olduğu birinci bölümde, büyükşehirin acımasızlığı, işçi sınıfının ve proletaryanın durumu gerçekçi ve basit, bir başka deyişle doğrudan anlatımla verilmektedir. Sosyolog Georg Simmel'in büyük şehirde her şeyin parayla ölçüldüğü yönündeki saptaması kapitalizmin toplumda yarattığı değer değişimini ortaya koyarken, büyükşehirin acımasızlığı romanda Karl'ın annesi tarafından "Leitmotif" olarak tekrar edilen "acımak yok" cümleleri ile verilmektedir. Karl tanıştığı Paul ile olan arkadaşlığında, kendi sınıfının bilincine varır. Berlin'in sanayi ve ekonomik olarak gelişimi, sınıflar arasındaki farkı daha da açması, kapitalizmin diğer yüzünü göstermesi bakımından önemlidir. Bunun sonucunda Paul'un da içinde bulunduğu grubun eylemleri, sınıf çatışmasının şiddete dönüşmesini bizlere göstermektedir.

Her ne kadar Karl, sınıf bilinci konusunda aşama kaydetse de, annesinin yönlendirmeleri ile sınıf değiştirme çabaları, pratikte gerçekleşmiş gibi gözükür, ancak bu yeni sınıfı içselleştiremeyen Karl, kendisini işçi sınıfından kopmuş görmez. Karl kendi iradesini kullanamayan, yönlendirmeye açık, zayıf bir karakter olarak karşımıza çıkar. Annesinin telkinleri ve dayısının yardımıyla sınıf değiştiren Karl, yaptığı evliliğe de uyum sağlayacak konumda değildir. Sevgi konusunda çok yetenekli olmayan Karl, mekanik olarak yürüttüğü evliliğine, aldatılma sonucu son vermek zorunda kalır. Karl'ın kendini bir gruba aidiyetini tam olarak hissedememesinin yaratmış olduğu bunalımı, onun üst sınıf olarak evinde oluşturduğu koleksiyonu çekiçle parçalamasında ortaya çıkar. Geçmişteki kararlarını da sorgulayan bu eylem, onun kendi içindeki hesaplaşmanın bir sonucudur diyebiliriz. Ancak bu hesaplaşma yine de doğru kararı verdiğiinden emin olamama şeklinde şehir eylemlerinde kendini gösterir. Kendisini iyi hissettiği protestocular arasında, kendisinin neden orada olduğunu sorgulaması, son derece kararsız birinin yaşadığı çıkmazdır. Nihayetinde pişman olup geri dönmesi, yanlış tarafa koşması onun sonunu hazırlar.

Yukarıda göstermeye çalıştığımız birkaç otobiyografik unsur dışında, roman tamamen işçi hareketini anlatan ve çağın işçi-işveren gerilimiyle bunun sonuçları olan çatışmaları işleyen bir çağ romanı özelliği de göstermektedir. Döblin'in Arno Holz'un gerçekçiliğinden etkilendiğini düşündüğümüz bu romanda, modern roman tekniklerinden uzak, kronolojik bir anlatım ve zaman zaman eğlencelik romanlarda gördüğümüz üslupla işçi sınıfının da benimseyeceği bir roman ortaya koyma çabasını gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz.

Kaynakça

Birincil kaynaklar

Döblin, Alfred (1915): *An Romanautoren und ihre Kritiker. Berliner Programm*. Fischer Klassik Plus, E-Books. (İndirme Tarihi: 2022).

Döblin, Alfred (1985): *Über Roman und Prosa. Kleine Schriften I. Ausgewählte Werke in Einzelbänden*. Hrsg. von Riley, Anthony W. Freiburg.

Döblin, Alfred (2019): *Acımak Yok*. Çev.: Ahmet Arpad. İstanbul: Everest Yay.

İkincil Kaynaklar

Andersson, Emma (2006): *Die Großstadt als Gegner? : Zur Wahrnehmung Berlins in Literatur, Film und Hörspiel der späten Weimarer Republik*. Helsinki: University of Helsinki.

Dollinger, Roland (1994): *Totalität und Totalitarismus im Exilwerk Döblins*. Würzburg: Verlag Königshausen Neumann GmbH.

Holz, Arno (1962): *Die Kunst. Ihr Wesen und ihre Gesetze (1891)*. In: *Literarische Manifeste des Naturalismus 1880-1892*. Hrsg.v. Erich Ruprecht. Stuttgart: J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung.

Jirgl, Reinhard (2017): *Alfred Döblin. Autor der Unruhe*. Cahiers d'Études Germaniques 72 | 2017 Presses Universitaires de Provence.

Mau, Hermann/ Krausnick, Helmut (1960): *Deutsche Geschichte der jüngsten Vergangenheit 1933-1945*. Stuttgart: J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung.

Mayer, Dieter (1981): *Alfred Döblin – Stationen seines Lebens und Denkens*. Auswahl der Texte und der Materialien von Dieter Mayer. Stuttgart: Klett Verlag.

Prangel, Matthias (1987): *Alfred Döblin*. Stuttgart: J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung.

Rousseau, Jean Jacques (2011): *Bilimler ve Sanatlar Üstüne Söylev*, çev. Sabahattin Eyüpoğlu, 3. Basım, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Schulz, Klaus (2006): *Alman Kültür Tarihi*. Çev.: Yavuz Erkoç. Ankara: Orient Yay.

Simmel, Georg (2009): *Bireysellik ve Kültür*. Çev.: Tuncay Birkan. İstanbul: Metis Yayınları.

Stöckmann, Ingo (2011): *Naturalismus. Lehrbuch Germanistik*. Stuttgart/ Weimar: Verlag J.B. Metzler.

Zettl, Erich (2009): *Geçmişten Günümüze Almanya. Alman Kültür ve Edebiyat Tarihi*. Yayına Haz.: Prof. Dr. Ali Osman Öztürk. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniv. Eğitim Fak. Yayınları.

İnternet Kaynakları

- Albrecht, Kai-Britt** (2022): Biographien. <https://www.dhm.de/lemo/biografie/karl-liebknecht> (Eriřim Tarihi: 15.10.2022).
- Hamann, Frauke** (2011): Scwhieriges Werk, schweres Leben. Wilfried F. Schoellers Biografie Alfred Döblins. In: Frankfurter Hefte, Kultur u. Kritik 12/2011 https://www.frankfurter-hefte.de/media/Archiv/2011/Heft_12/2011_12_Hamann_Web.pdf (Eriřim Tarihi: 24.12.2021).
- Simmel, Georg** (2011): *Philosophie des Geldes*. Quelle: www.digbib.org/Georg_Simmel_1858/Philosophie_des_Geldes Erstellt am 04.11.2011 (Eriřim Tarihi: 20.06.2022).
- Yılmaz, Nihat** (2013): Weimar Dönemi ve Öncesinde Meydana Gelen Siyasi Çekiřmeler ve Ekonomik Krizlerin Alman Sosyal Demokrat Partisi Bağlamında Bir Değerlendirmesi, <https://sbd.aku.edu.tr/arsiv/c15s1/c15s1b4nihatyilmaz.pdf> (Eriřim Tarihi: 10.10.2022).